

Černá Hora (okr. Blansko)

Zámek, parc. č. 10.

Novověk. Zámek. Stavebně-historický průzkum. Uložení nálezu: neodebrány.

Lokalizace: WGS-84: 49.416077411N, 16.578706609E

V červnu roku 2021 došlo při údržbových pracích prováděných před objektem předzámčí pracovníkem Domova pro seniory v Černé Hoře k propadu terénu a objevu dosud neznámých zakleнутých podzemních prostor (obr. 42). Po předběžné prohlídce dne 15. 6. 2021 M. Novákem, archeologem Muzea Blanenska, a B. Šlanhofovou, pracovnící Městského úřadu v Blansku, oddělení územního plánování a regionálního rozvoje, byla dne 25. 6. 2021 ve spolupráci s J. Štětinou, pracovníkem Národního památkového ústavu, územní odborné pracoviště Kroměříž, po zpřístupnění podzemního prostoru provedena jeho podrobnější dokumentace.

Dosud neznámý podzemní prostor se nachází před vnějším, tj. východním, průčelím vstupního východního křídla předzámčí. Je situován ve svažitém terénu po jižní straně přístupové cesty vedoucí z předpolí zámku do renesančního portálu předzámčí. V těsném sousedství propadeného šachtovitěho vstupu o rozměru 0,47 × 0,5 m se nachází novodobý asfaltový chodník, klesající ze zmíněné příjezdové komunikace k zámku níže do prostoru někdejší zámecké zahrady.

Vlastní sklep (obr. 43) je situován paralelně s vnějším průčelím vstupní budovy předzámčí, tedy ve směru SSZ–JJV, a jeho půdorys má rozměry zhruba 5,4 × 1,6 m. Není však vyloučeno, že sklep může pokračovat ještě hlouběji do jižního svahu. Maximální výška se pohybuje cca od 1 do 1,1 m; původní podlahu však pokrývá zasypané neznámé výšky (odhadem cca 1–1,5 m), na jehož povrchu se nachází vrstva s recentním odpadem (kelímky, obaly od léků, fragmenty injekčních stříkaček apod.). Zásyp sklepa nemohl být sondován. Zatímco viditelná nejvyšší partie podélných stěn i severního čela sklepa je zděna z lomového kamene a cihel s lokálně vloženými střešními taškami (tzv. bobrovkami) ve spárách, klenba segmentového profilu je vyzděna výhradně z kvalitních plných pálených cihel formátu 29 × 14 × 7 cm. Klenba na podélné stěny sklepa nenasadá přímo, ale prostřednictvím nevelkého ústupku o šířce 7–10 cm a je v jižní části proražena dvěma šachtovými otvory neznámého účelu. V podélné západní stěně se zachoval se zdívem sklepa současný otvor neznámého účelu o šířce asi 0,27 m a dosažitelné hloubce 0,9 m. Do severní stěny byla druhotně vetknuta betonová roura obklopená mladší cihlovou obezdívkou z novodobých cihel (Štětina, Novák 2022, 5–6).

Sklep vznikl pravděpodobně až v průběhu 19. století, možná při rozsáhlé neorenesanční přestavbě v letech 1857–1861 dle plánů architekta Theofila Hansena, a mohl být vložen do již tehdy částečně zasypaného příkopu. Funkce tohoto objektu nacházejícího se mimo vlastní budovu předzámčí však zůstává neznámá.

Literatura

Štětina, J., Novák, M. 2022: Černá Hora zámek. Rkp. nálezové zprávy, č. j. MTX 202200127 [cit. 2022-11-04]. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České republiky <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/M-TX-202200127>.

Summary

Due to the collapse of an entrance cover on a shaft in front of the eastern wing on the forecourt of Černá Hora Chateau (Blansko District) in 2021, previously unknown cellars (probably built in the 19th century) were discovered (Fig. 42, 43).

Jan Štětina, Marek Novák, Bohdana Šlanhofová

Obr. 42. Černá Hora. Pohled na propadený vchod do podzemních prostor v předpolí vstupního křídla předzámčí. Foto M. Novák.

Fig. 42. Černá Hora. View of the collapsed entrance to the underground spaces in the forecourt of the chateau. Photo by M. Novák.

Obr. 43. Černá Hora. Interiér nově objeveného podzemního prostoru s recentním odpadem na povrchu. Foto M. Novák.

Fig. 43. Černá Hora. Interior of the newly discovered underground space with recent waste on the surface. Photo by M. Novák.

Dubicko (okr. Šumperk)

„Za Kostelem“, parc. č. 317/7.

Vrcholný středověk. Tvrz. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezu: Vlastivědné muzeum v Šumperku, p. o., př. č. DEM 13/2021.

Lokalizace: WGS-84: 49.8277953N, 16.9683719E

Na jihovýchodním okraji Dubicka na polykulturní lokalitě Za Kostelem realizujeme záchrané archeologické výzkumy na stavbách rodinných domů již od roku 2010 (naposledy Tomešová, Halama 2021). Doposud zde byly zkoumány především sídlištní situace z období kultury lužických popelnicových polí a kultury

s lineární keramikou; výzkum na stavbě rodinného domu Kolčavových na další parcele byl však zcela jiný. Parcela č. 317/7 se totiž nachází již na severním okraji lokality, na výrazném hřebtu západního sklonu. Podloží tvoří rozpadlá břidlice a zdá se, že pravěké sídliště zde doznívá; výzkumem bylo zachyceno jen několik menších objektů kultury lužických popelnicových polí.

Na ploše pro dům se po odstranění svrchní orniční vrstvy rýsoval liniový útvar stáčeující se do oblouku kolem hřebtu. Jeho šířka kolísala mezi 160–200 cm, hloubka mezi 60–80 cm. Jednalo se o zaniklý středověký příkop (obr. 44). V jeho výplni se nacházely zlomky keramických nádob, kousky mazanice, zvířecí kosti, uhlíky a četné železné artefakty (především hřeby a rombické šipky, ale také fragmenty pracovních nástrojů a dokonce torzo jezdeckého třmenu). Keramiku lze předběžně datovat převážně do pokročilého 13. a 14. století, nejmladší kusy pak ještě do 15. století (keramické nálezy však zatím nebyly nijak zpracovány, datace je tedy jen přibližná). Zajímavý je nález torza keramické plastiky koníka.

Vně příkopu se nacházel rozsáhlý zahloubený sídlištní objekt téměř čtvercového půdorysu, s rozměry cca 420 × 440/460 cm; poměrně rovné dno vytesané do skalnatého podloží se nacházelo v hloubce 100–130 cm. Objekt byl opatřen dvěma vstupy (ze severní a východní strany), které se svažovaly ke dnu postupně. Charakter výplně i nálezové spektrum byly obdobné jako v případě příkopu, ve střední části dna ležel celý skelet psa. Ve výplni objektu se dále podařilo díky detektoru kovů nalézt drobnou stříbrnou minci, která byla určena jako parvus Václava II. (za informaci děkuji P. Šlazarovi z Národního památkového ústavu – Územní odborné pracoviště Olomouc). Tři menší objekty byly zkoumány rovněž uvnitř fortifikace.

V Dubicku je v písemných pramenech připomínána existence středověké tvrze od 2. poloviny 13. století. Byla dobývána v roce 1424 husity a poté ještě za česko-uherských válek, kdy byla v roce 1471 zničena (Medek 1960). Předpokládalo se však, že se rozkládala na místě sakristie dubického kostela a přilehlé části hřbitova, přičemž náš výzkum se nachází skoro 200 m odtud výše po svahu. Prostor okolo tohoto výzkumu budeme dále archeologicky sledovat, neboť zde bude pokračovat výstavba rodinných domů.

Obr. 44. Dubicko. Plocha výzkumu od východu, na ploše vpředu zkoumaný příkop, za ním velký zahloubený sídlištní objekt; v pozadí budova kostela. Foto M. Šafář.

Fig. 44. Dubicko. View of the excavation area from the east. The ditch is in the foreground with the subsurface feature behind it; the church building is in the background. Photo by M. Šafář.

Literatura

- Medek, V. 1960: Dubické panství (Příspěvek ke kolonizaci severní Moravy). *Severní Morava* 5, 18–25.
Tomešová, B., Halama, J. 2021: Dubicko (okr. Šumperk). *Přehled výzkumů* 62(1), 233–234.

Summary

During the construction of a family house on the south-east periphery of Dubicko (Šumperk District), part of the high medieval fortification (a ditch and a large subsurface feature) was excavated in 2021 (Fig. 44). The features contained fragments of pottery vessels, pieces of daub, animal bones, charcoal and numerous iron artefacts. Of interest is the discovery of an incomplete ceramic sculpture of a horse and a small silver coin (Parvus of Václav II). The fortified manor is mentioned in written sources from the second half of the 13th century; it was destroyed during the Bohemian-Hungarian War in 1471.

Jakub Halama

Hostěnice (okr. Brno-venkov)

„Nad Kopečkem“, „U Šedého žlábků“, „Hostěnické propadání“, „U Vápenek“ / „Držice“, „Nad Knížecím lomem“, parc. č. 274/1, 274/24, 274/25, 274/485, 274/495, 274/355, 274/445.

Středověk, novověk. Milířiště, vápenka, areál těžby. Vizualní/geodetický průzkum. Záchranný výzkum. Uložení nálezů: Ústav archeologické památkové péče Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 49.2374472N, 16.7638125E; 49.2389744N, 16.7606581E; 49.2415522N, 16.7590058E

Během předstihového záchranného archeologického výzkumu v okolí areálu lomu Mokrá (Českomoravský cement, a. s.) byl v roce 2021 proveden průzkum terénu mezi lomy Břidla a Prostřední až po jihozápadní část Hostěnického údolí na kontaktu devonských vápenců s nekrasovými karbonskými horninami. Geodeticky byly zaměřeny další drobné selské vápenice a mléké lomy na vápenec v tratích „Nad Kopečkem“, „U Šedého žlábků“, „Nad Knížecím lomem“ a „Hostěnické propadání“. K významnějším poznatkům došlo v oblasti „Hostěnického propadání“ a „U Vápenek“ / „Držice“, kde byly lokalizovány pozůstatky rozměrných vícekanálových pecí, patrně z období vrcholného středověku. Další dva podobné objekty, avšak bez kanálové plenty, byly zaznamenány v areálu bývalého lichtenštejnského lomu v trati „U Vápenek“. Jejich rozmístění v rámci výrazně odtěžené části údolí naznačuje, že půjde o raně novověká, patrně milířovací protechnologická zařízení.

Literatura

Neuveдено.

Summary

In the vicinity of Mokrá Quarry in Hostěnice (Brno-Country District), a survey was carried out in 2021 in the area between the Břidla and Prostřední quarries up to the south-west area of Hostěnice Valley. The remains of large multi-channel kilns, probably dating back to the High Middle Ages, were located. Two other similar structures, apparently early modern, were recorded in the area of the former Lichtenstein quarry in ‘U Vápenek’ field.

Petr Kos